

DIE ROL VAN DIE ADJUNK-HOOF TEN
OPSIGTE VAN ONDERRIGONTWIKKELING IN DIE
SEKONDÊRE SKOOL IN TRANSVAAL

deur

JOHANNES HENDRIK KOEKEMOER, B.Com., B.Ed., T.O.D.

Skripsie
goedgekeur as gedeeltelike nakoming van die
vereistes vir die graad

Magister Educationis

in

Onderwysbestuur

in die

Fakulteit Opvoedkunde van die

Potchefstroomse Universiteit

vir

Christelike Hoër Onderwys
(Vaaldriehoekcampus)

Leier: Prof. A.M.C. Theron
Hulpleier: Prof. I.N. Steyn

Vanderbijlpark
1988

DANKBETUIGINGS

Graag wil ek my opregte dank uitspreek teenoor die volgende persone en instansies:

1. My geagte studieleier, prof. A.M.C. Theron, vir sy vriendelike aanmoediging, leiding en hulp. Sy insig, opbouende kritiek en begeestering het dit 'n voorreg gemaak om onder hom te werk.
2. Prof. I.N. Steyn wat as hulpleier opgetree het. Sy harde werk, konstruktiewe bydraes en entoesiasme word opreg waardeur.
3. Mev. A. Oosthuizen van die departement Statistiek van die PU vir CHO vir haar hulp met die verwerking van die gegewens deur die rekenaar.
4. Die Direkteur van Onderwys vir toestemming verleen om vraelyste te sirkuleer aan skoolhoofde, senior adjunk-/adjunk-hoofde, departementshoofde en onderwysers van sekondêre skole van die TOD.
5. Mev. R. Booyse vir die taalversorging.
6. Mev. B. Brits vir die netjiese tikwerk.
7. My vrou, Estelle, vir opoffering, aanmoediging en onderskraging.
8. Dank aan my Skepper vir insig, vermoë en gesondheid om hierdie studie te kon voltooi.

J.H. KOEKEMOER

Desember

1988

THE ROLE OF THE DEPUTY HEADMASTER WITH REGARD TO TEACHING
DEVELOPMENT IN THE SECONDARY SCHOOL IN TRANSVAAL

SUMMARY

Teaching development forms an integral part of the managerial task of the deputy headmaster in secondary schools in Transvaal. Effective teaching involves guidance and in-service training to teachers. It is imperative that the quality of teaching must improve. The deputy headmaster is in an ideal position to achieve this aim. Not only is he a leader, motivator, founder and maintainer of good relations, founder and maintainer of communication, initiator of teaching development but he is also an evaluator.

An intensive literature study was undertaken including such aspects as instructional leadership, in-service training and staff development, with special reference to the task of the deputy headmaster in this regard. The empirical investigation involved 121 respondents of staff in the Vaal Triangle, consisting of Afrikaans medium secondary school principals, deputy headmasters, departmental heads, and teachers with and without merit awards. The analysed collected data indicates that it is of absolute importance to make time available for teaching development through in-service training, especially for the inexperienced teacher.

Investigation into the existence of teaching development led to the conclusion that the task of the deputy headmaster involves not only a diagnostic and control function, but also professional guidance and educational leadership. This research indicates that teaching development is imperative to improve the quality of instruction. Work satisfaction

(iii)

increases when teachers are equipped for their tasks and participate in different ways of teaching development. In-service training must be supplied continually. The deputy headmaster should be trusted so much that he is invited to visit a teacher's class and give guidance.

Finally, a few recommendations are made with regard to the task of the deputy headmaster in the Transvaal.

I N H O U D S O P G A W E

1.	PROBLEEMSTELLING, DOEL, METODE EN PROGRAM VAN ONDERSOEK	
1.1	INLEIDING EN PROBLEEMSTELLING	1
1.2	DOEL VAN DIE ONDERSOEK	3
1.3	METODE VAN ONDERSOEK	3
1.3.1	LITERATUURSTUDIE EN TEORIEVORMING .	3
1.3.2	EMPIRIESE ONDERSOEK	4
1.4	PROGRAM VAN ONDERSOEK	4
1.5	VOORUITSKOUING	5
2.	DIE ROL VAN DIE ADJUNK-HOOF BY ONDERRIGONTWIKKELING	
2.1	ORIËNTERING	6
2.2	ONDERRIGONTWIKKELING	7
2.2.1	INLEIDING	7
2.2.2	DIE BEGRIPPE ONDERRIG EN ONDERRIG- ONTWIKKELING	8
2.2.2.1	ONDERRIG	8
2.2.2.2	ONDERRIGONTWIKKELING	9
2.2.3	BESTUURDERS IN DIE SEKONDÊRE SKOOL SE PLIG TEN OPSIGTE VAN ONDERRIG- ONTWIKKELING	10
2.3	DIE ROL VAN DIE ADJUNK-HOOF IN ON- DERRIGONTWIKKELING	11
2.3.1	DIE ADJUNK-HOOF AS LEIER	11
2.3.1.1	WAT IS LEIERSKAP?	11

2.3.1.2	LEIERSKAPSTYLE	15
2.3.1.2.1	DIE OUTOKRATIESE LEIERSKAPSTYL ...	15
2.3.1.2.2	DIE DEMOKRATIESE LEIERSKAPSTYL ...	16
2.3.1.2.3	DIE VRYETEUELLEIERSKAPSTYL (LAISSEZ-FAIRE)	17
2.3.1.3	SAMEVATTING	18
2.3.2	DIE ADJUNK-HOOF AS VERHOUDINGSTIG- TER EN -ONDERHOUER	18
2.3.3	DIE ADJUNK-HOOF AS MOTIVEERDER ...	22
2.3.4	DIE ADJUNK-HOOF AS INISIEERDER VAN ONDERRIGONTWIKKELING	24
2.3.5	DIE ADJUNK-HOOF AS KOMMUNIKASIESTIG- TER EN -ONDERHOUER	31
2.3.6	DIE ADJUNK-HOOF AS EVALUEERDER EN BEGELEIER	33
2.3.6.1	KLASBESOEK AS MIDDEL TOT ONDERRIG- ONTWIKKELING	34
2.4	SAMEVATTING EN VOORUITSKOUING	36
3.	'N EMPIRIESE ONDERSOEK NA DIE ROL VAN DIE ADJUNK-HOOF TEN OPSIGTE VAN ONDERRIGONTWIKKELING AAN SEKONDÊRE SKOLE IN DIE VAALDRIEHOEK	
3.1	DOEL MET DIE EMPIRIESE ONDERSOEK ..	37
3.2	TEIKENGROEP	37
3.3	METODE VAN STEEKPROEFNEMING	38
3.4	DIE VRAELYS	38
3.4.1	REDES VIR DIE KEUSE VAN 'N VRAELYS .	38
3.4.2	DIE OPSTEL VAN DIE VRAELYS	38
3.4.3	UITEENSETTING VAN DIE VRAELYS	40

3.4.4	LOODSONDERSOEK	40
3.4.5	DIE UITSTUUR VAN DIE VRAELYS	40
3.5	WEERGAWEN EN INTERPRETASIE VAN DIE DATA	41
3.5.1	PERSOONLIKE GEGEWENS	41
3.5.1.1	GRAAD VAN POS	41
3.5.1.2	GESLAG	43
3.5.1.3	JARE ONDERVINDING	44
3.5.1.4	HOOGSTE KWALIFIKASIES (AKADEMIES EN PROFESSIONEEL)	45
3.5.2	INLIGTING OOR ONDERRIGONTWIKKELING EN DIE ROL VAN DIE ADJUNK-HOOF IN DIE SEKONDÊRE SKOOL TEN OPSIGTE VAN ONDERRIGONTWIKKELING	47
3.5.2.1	ONDERRIGONTWIKKELING IS VIR DIE ON- DERWYSER VAN BELANG	47
3.5.2.2	HOE DIKWELS WORD DIE KWALITEIT VAN ONDERRIG TYDENS U VAKVERGADERINGS BESPREEK?	50
3.5.2.3	IN WELKE MATE, MEEN U, KAN ONDERRIG- ONTWIKKELING DIE KENNIS EN VAARDIG- HEDE VAN DIE ONDERWYSER VERBETER? .	52
3.5.2.4	IN WELKE MATE, MEEN U, HET DIE IM- PLEMENTERING VAN NUWE ONDERRIGTEG- NIEKE IN DIE SKOOL MEER KANS OP SUkses INDIEN DIT MET ONDERRIGONT- WIKKELING GEPAARD GAAN?	55
3.5.2.5	DIE HULPVERLENING WAT AAN DIE BE- GINNERONDERWYSER TEN OPSIGTE VAN ONDERRIG IN DIE SEKONDÊRE SKOOL GE- GEE WORD, IS VOLDOENDE	58

3.5.2.6	WIE GEE TANS BY U SKOOL LEIDING AAN ONDERWYSERS TEN OPSIGTE VAN ONDERRIG	61
3.5.2.7	WIE BEHOORT VOLGENS U MENING DIREKTE LEIDING TEN OPSIGTE VAN ONDERRIG AAN ONDERWYSERS TE GEE?	64
3.5.2.8	GEMIDDELD HOEVEEL UUR PER WEEK BESTEE DIE PERSOON OF PERSONE WAT U IN 2.6 A AANGEDUI HET WEL AAN ONDERRIGONTWIKKELING	68
3.5.2.9	GEMIDDELD HOEVEEL UUR PER WEEK BEHOORT DIE PERSOON OF PERSONE WAT U IN 2.6 A AANGEDUI HET, VOLGENS U MENING, WEL AAN ONDERRIGONTWIKKELING TE BESTEE?	69
3.5.2.10	DIE ADJUNK-HOOF BEHOORT 'N OPLEIDINGSVERANTWOORDELIKHEID TEN OPSIGTE VAN DIE BEGINNERONDERWYSER OP DIE PERSONEEL TE Hê	71
3.5.2.11	HOE EFFEKTIEF IS DIE INDIENSOPLEIDING DEUR DIE PERSOON WAT U IN 2.6 A AANGEDUI HET VIR DIE VERBETERING VAN ONDERRIGVAARDIGHEDE?	74
3.5.2.12	ERVARE ONDERWYSERS (5 JAAR EN MEER) BESKOU ONDERRIGONTWIKKELING AS 'N BEDREIGING	78
3.5.2.13	OOOR WATTER KWALITEITE MOET DIE PERSOON BESKIK WAT SUKSESVOLLE ONDERRIGONTWIKKELING WIL TOEPAS? RANGSKIK DIE VOLGENDE IN ORDE VAN BELANGRIKHEID, VAN 1 - 6 DEUR SLEGS DIE NOMMERS IN DIE BLOKKIES NEER TE SKRYF	81

3.5.2.14	KLASBESOEK IS NOODSAAKLIK OM SUKSESVOLLE ONDERRIGONTWIKKELING TE LAAT PLAASVIND	86
3.5.2.15	WORD KLASBESOEK WAT DEUR DIE SKOOLHOOF GEDOEN WORD, GEASSOSIEER MET FORMELE EVALUERING VAN ONDERWYSERS?	88
3.5.2.16	DOEN DIE ADJUNK-HOOF OP UITNODIGING VAN 'N PERSONEELLID KLASBESOEK? ..	91
3.5.2.17	BEHOORT DIE ADJUNK-HOOF SLEGS OP UITNODIGING VAN 'N PERSONEELLID KLASBESOEK TE DOEN?	94
3.5.2.18	HOE DIKWELS BEHOORT DIE ADJUNK-HOOF SLEGS OP UITNODIGING KLASBESOEK TE DOEN?	98
3.6	SAMEVATTING EN VOORUITSKOUING	101
4.	SAMEVATTING, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS	
4.1	INLEIDING	103
4.2	SAMEVATTING	104
4.2.1	DIE LITERATUURSTUDIE	104
4.2.2	DIE EMPIRIESE ONDERSOEK	105
4.3	GEVOLGTREKKINGS	106
4.4	AANBEVELINGS	108
4.5	AANBEVELINGS MET DIE OOG OP VERDERE NAVORSING	109
4.6	MOONTLIKE LEEMTES IN DIE STUDIE ..	110
4.7	SLOTOPMERKING	110

BYLAES

BYLAE 1	VRAELYS	111
BYLAE 2	BRIEF AAN DIE DIREKTEUR VAN ONDERWYS VIR TOESTEMMING OM DIE NAVORSING TE DOEN	120
BYLAE 3	BRIEF VAN DIE DIREKTEUR VAN ONDER- WYS WAARIN TOESTEMMING VERLEEN WORD OM DIE NAVORSING TE KAN DOEN	122
BRONNELYS		124

LYS VAN TABELLE

TABEL 3.1	GETAL RESPONDENTE EN DIE GRAAD VAN HUL POS	42
TABEL 3.2	GESLAG VAN RESPONDENTE	43
TABEL 3.3	JARE ONDERRIGERVARING VAN RESPON- DENTE	44
TABEL 3.4	HOOGSTE KWALIFIKASIE VAN RESPON- DENTE	46
TABEL 3.5	RESPONDENTE SE HOUDING TEN OPSIGTE VAN DIE BELANGRIKHEID VAN ONDERRIG- ONTWIKKELING	48
TABEL 3.6	RESPONDENTE SE HOUDING (IN TERME VAN GRAAD VAN POS) TEN OPSIGTE VAN DIE BELANGRIKHEID VAN ONDERRIGONT- WIKKELING	48
TABEL 3.7	HOE DIKWELS DIE KWALITEIT VAN ON- DERRIG TYDENS VAKVERGADERINGS BESPREEK WORD	50
TABEL 3.8	HOE DIKWELS DIE KWALITEIT VAN ON- DERRIG TYDENS VAKVERGADERINGS BESPREEK WORD (IN TERME VAN GRAAD VAN POS)	51

TABEL 3.9	RESPONDENTE SE MENING OF ONDER- RIGONTWIKKELING DIE KENNIS EN VAARDIGHEDE VAN 'N ONDERWYSER KAN VERBETER	53
TABEL 3.10	RESPONDENTE SE MENING (IN TERME VAN GRAAD VAN POS) OF ONDERRIGONT- WIKKELING DIE KENNIS EN VAARDIG- HEID VAN 'N ONDERWYSER KAN VER- BETER	54
TABEL 3.11	RESPONDENTE SE MENING AANGAANDE NU- WE ONDERRIGTEGNIKE WAT MEER KANS OP SUKSES HET INDIEN DIT MET ONDER- RIGONTWIKKELING GEPAARD GAAN	56
TABEL 3.12	RESPONDENTE (IN TERME VAN GRAAD VAN POS) SE MENING OF DIE IMPLEMENTERING VAN NUWE ONDERRIGTEGNIKE MEER KANS OP SUKSES HET INDIEN DIT MET ONDER- RIGONTWIKKELING GEPAARD GAAN	57
TABEL 3.13	RESPONDENTE SE MENING OF DIE HULP- VERLENING AAN DIE BEGINNERONDERWYSER TEN OPSIGTE VAN ONDERRIG VOLDOENDE IS	59
TABEL 3.14	RESPONDENTE SE MENING OF DIE HULP- VERLENING AAN DIE BEGINNERONDERWYSER TEN OPSIGTE VAN ONDERRIG VOLDOENDE IS (IN TERME VAN GRAAD VAN POS)	60
TABEL 3.15	PERSONE VERANTWOORDELIK VIR DIREKTE LEIDING AAN ONDERWYSERS TEN OPSIGTE VAN ONDERRIG	62
TABEL 3.16	PERSONE WAT TANS DIREKTE LEIDING AAN ONDERWYSERS TEN OPSIGTE VAN ONDERRIG GEE (IN TERME VAN GRAAD VAN POS)	63
TABEL 3.17	RESPONDENTE SE MENING OOR WIE DI- REKTE LEIDING AAN ONDERWYSERS TEN OPSIGTE VAN ONDERRIG BEHOORT TE GEE	65

TABEL 3.18	RESPONDENTE SE MENING (IN TERME VAN GRAAD VAN POS) OOR WIE DIREKTE LEIDING AAN ONDERWYSERS TEN OPSIGTE VAN ONDERRIG BEHOORT TE GEE	66
TABEL 3.19	URE WAT BESTEE WORD AAN ONDERRIG-ONTWIKKELING	68
TABEL 3.20	URE WAT BESTEE BEHOORT TE WORD AAN ONDERRIGONTWIKKELING	70
TABEL 3.21	RESPONDENTE SE MENING TEN OPSIGTE VAN OPLEIDINGSVERANTWOORDELIKHEID VAN DIE ADJUNK-HOOF TEN OPSIGTE VAN DIE BEGINNERONDERWYSER	71
TABEL 3.22	RESPONDENTE SE MENING (IN TERME VAN GRAAD VAN POS) TEN OPSIGTE VAN DIE OPLEIDINGSVERANTWOORDELIKHEID VAN DIE ADJUNK-HOOF TEENOR DIE BEGINNERONDERWYSER	72
TABEL 3.23	INDIENSOPLEIDING MET DIE OOG OP DIE VERBETERING VAN ONDERRIGVAARDIGHEDE	75
TABEL 3.24	DIE BELANGRIKHEID VAN INDIENSOPLEIDING MET DIE OOG OP DIE VERBETERING VAN ONDERRIGVAARDIGHEDE IN TERME VAN GRAAD VAN POS	76
TABEL 3.25	ERVARE ONDERWYSERS BESKOU ONDERRIG-ONTWIKKELING AS 'N BEDREIGING	78
TABEL 3.26	RESPONDENTE IN DIE VERSKILLENDE POS-VLAKKE SE MENING OF ERVARE ONDERWYSERS ONDERRIGONTWIKKELING AS 'N BEDREIGING BESKOU	79
TABEL 3.27	KWALITEITE WAAROR PERSONE NA DIE MENING VAN RESPONDENTE MOET BESKIK OM SUKSESVOLLE ONDERRIGONTWIKKELING TOE TE PAS IN ORDE VAN BELANGRIKHEID	82

TABEL 3.28	RESPONDENTE IN DIE VERSKILLENDE POSVLAKKE SE SIENING OOR DIE KWALITEITE WAAROO DIE PERSOON MOET BESKIK WAT SUKSESVOLLE ONDERRIGONTWIKKELING WIL TOEPAS, IN VOLGORDE VAN BELANGRIKHEID	83
TABEL 3.29	RESPONDENTE SE MENING OF KLASBESOEK NOODSAAKLIK IS VIR SUKSESVOLLE ONDERRIGONTWIKKELING	86
TABEL 3.30	DIE BELANGRIKHEID VAN KLASBESOEK VIR SUKSESVOLLE ONDERRIGONTWIKKELING IN TERME VAN GRAAD VAN POS ..	87
TABEL 3.31	RESPONDENTE SE MENING OF KLASBESOEK DEUR DIE SKOOLHOOF MET FORMELE EVALUERING GEASSOSIEER WORD .	89
TABEL 3.32	RESPONDENTE SE MENING (IN TERME VAN GRAAD VAN POS) OF KLASBESOEK WAT DEUR DIE SKOOLHOOF GEDOEN WORD, GEASSOSIEER WORD MET FORMELE EVALUERING	90
TABEL 3.33	KLASBESOEK DEUR DIE ADJUNK-HOOF OP UITNODIGING VAN 'N PERSONEELLID .	92
TABEL 3.34	RESPONSE TEN OPSIGTE VAN KLASBESOEK DEUR DIE ADJUNK-HOOF OP UITNODIGING VAN 'N PERSONEELLID IN TERME VAN GRAAD VAN POS	93
TABEL 3.35	BEHOORT DIE ADJUNK-HOOF OP UITNODIGING KLASBESOEK TE DOEN?	95
TABEL 3.36	RESPONDENTE SE MENING OF ADJUNKHOOFDE OP UITNODIGING KLASBESOEK BEHOORT TE DOEN IN TERME VAN GRAAD VAN POS	96

TABEL 3.37	RESPONDENTE SE MENING VAN HOE DIKWELS DIE ADJUNK-HOOF OP UITNODIGING KLASBESOEK BEHOORT TE DOEN	99
TABEL 3.38	RESPONDENTE SE MENING (IN TERME VAN GRAAD VAN POS) OOR HOE DIKWELS DIE ADJUNK-HOOF OP UITNODIGING KLASBESOEK BEHOORT TE DOEN	100